

Univerzitet u Sarajevu

Filozofski fakultet

Odsjek za bosanski, hrvatski i srpski jezik i književnosti naroda Bosne i Hercegovine

**Izvori, sredstva, tehnologija i mediji nastave maternjeg jezika u osnovnoj školi
(Komparacija sa metodičkim iskustvima iz osnovnoškolske nastave jezika u Švicarskoj)**

Završni magistarski rad

Mentor:

prof. dr. Muhidin Džanko

Studentica:

Emina Hadžović

Sarajevo, 2019.

Univerzitet u Sarajevu

Filozofski fakultet

Emina Hadžović

redovna studentica; 2792/2017

Odsjek za bosanski, hrvatski i srpski jezik i književnosti naroda BiH,
dvopredmetni studij

**Izvori, sredstva, tehnologija i mediji nastave maternjeg jezika u osnovnoj
školi (Komparacija sa metodičkim iskustvima iz osnovnoškolske nastave
jezika u Švicarskoj)**

Završni magistarski rad

Oblast: Metodika nastave bosanskog, hrvatskog i srpskog jezika

Mentor: prof. dr. Muhidin Džanko

Sarajevo, 2019.

SADRŽAJ

UVOD	1
UPRAVA, JEZIK, STANOVNIŠTVO, RELIGIJA, EKONOMIJA DRŽAVE	2
Obuka i usavršavanje nastavnika	5
Kanton Thurgau	7
ŠVICARSKI OBRAZOVNI SISTEM.....	7
Struktura obavezne škole	8
Javne/privatne škole	8
Prava i dužnosti roditelja.....	10
O školi.....	10
NASTAVNI PLAN I PROGRAM, OBRAZOVNI CILJEVI I METODE	14
Ciljevi	17
Škola kao prostor za dizajn, učenje i život.....	18
Aspekti u školi.....	18
Jezik.....	19
Obrazovanje, učenje i razumijevanje nastave u nastavnom planu i programu osnovne škole Thurgau	20
Promocija jezičkih vještina kao zadatak svih odjela.....	24

Nastavnici i učenici	24
Profesionalna orijentacija.....	27
Bavljenje dijalektom - standardni jezik	27
Čitanje i pisanje.....	28
JEZIK U NASTAVI	29
1 slušanje.....	29
2 čitanje	30
3 govor	31
4 pisanje	31
5 Jezik u fokusu.....	33
6 Literatura u fokusu	33
JEZICI U DRUŠTVU	35
Jezici u školskom kontekstu, pravne osnove i preporuke	36
Razmišljanje o procesu učenja i suočavanje s greškama	37
IZVORI, SREDSTVA, TEHNOLOGIJA I MEDIJI NASTAVE MATERNJEG JEZIKA ..	Error!
Bookmark not defined.	
Mediji u nastavi.....	44
Keyboarding.....	45
Razmišljanje o poznavanju jezika i izgradnji jezika.....	45

Razmišljanje o literaturi	46
Rukopis	47
Komunikativne vještine	47
Autentični susreti i direktan kontakt	47
ZAKLJUČAK	49
LITERATURA	49

UVOD

Ovim radom želim pokazati neke od karakteristika osnovnoškolskog obrazovnog sistema u Švicarskoj, koje su ga dovele među par najbolje ocijenjenih obrazovnih sistema na području Evrope i šire. S obzirom na tu činjenicu, vrijeme posjeta ovoj državi odlučila sam provoditi najviše u jednoj od osnovnih škola u blizini mjesta gdje sam boravila, a koje se zove Amriswil i pripada kantonu Thurgau, naziv škole je „Primarschule Hemmerswil“.

Izvori, sredstva, mediji, tehnologija, a najviše metodički pristup nastavi koji imaju prosvjetni radnici tog podneblja, naveo me da istražujem svakim danom sve više o uvjetima, okolnostima, karakteristikama koje krasi ovaj sistem izgrađen od države koja također važi za najstabilniju, najsigurniju državu u svakom smislu. Bitno je pomenuti i sistem obrazovanja u Bosni i Hercegovini koji se razlikuje od ovoga u Švicarskoj, ali jedan od glavnih razloga predstavljaju finansijski uvjeti ove dvije države koji podržavaju obrazovne sisteme u njima. S obzirom na metodička iskustva u nastavi koja sam imala u Bosni i Hercegovini, i prisustvo i sudjelovanje u nastavi u Švicarskoj, nisam mogla ostati ravnodušna i ne iskoristiti okolnosti u kojima sam se nalazila, a u kojima se i dalje nalazim da bih što dublje istražila ovu temu.

„Obavezna škola pruža djeci osnovno obrazovanje koje im omogućava pohađanje daljih škola. Obavezne škole su javne (državne) škole i one su besplatne.“¹

Pisat ću o metodama rada koje koriste učitelji u gore pomenutoj školi, kao i o svim uvjetima koji su im obezbijeđeni da bi postigli najbolje rezultate u sferi osnovnoškolskog obrazovanja učenika, a koje ustvari pokazuju sami učenici na kraju školske godine ostvarujući visok prosjek na završnim testiranjima.

¹<http://www.hallo-aargau.ch/hr/kolstvo-i-obazovanj.pdf>, za obrazovni sistem u Bosni i Hercegovini važi isto pravilo.

UPRAVA, JEZIK, STANOVNIŠTVO, RELIGIJA, EKONOMIJA DRŽAVE

Švicarska se nalazi u Srednjoj Evropi i prostire se između Ženevskog i Bodenskog jezera. Graniči s Njemačkom, Austrijom, Italijom, Lihtenštajnom i Francuskom. Ukupna površina iznosi 41 285 km². Zemlja ima blizu 8 000 000 stanovnika (prema podacima iz 2009. godine). Glavni grad je Bern, a ostali veći gradovi su Zürich, Ženeva, Lausanne i Basel.²

Švicarska je federalna republika koja se sastoji od 26 kantona, te svaki od njih ima svoju sopstvenu vladu. Tačnije, Švicarska ima 20 kantona i 6 polukantona, ali se o njima u praksi ove zemlje govori kao o kantonima. Moć federalne vlade je ograničena na one funkcije koje su im dodijeljene Ustavom i odvojena je od onih koje su po zakonu dodijeljene kantonima. Svi građani iznad 18 godina imaju pravo glasa. A interesantno je i koliko važnost ima referendum kao oblik upravljanja. Na federalnom nivou on može biti zatražen putem peticije sa potpisima 50 000 birača ili od strane vlada iz najmanje 8 kantona. Referendumom se može preokrenuti bilo koja odluka Parlamenta. Na nivou kantona, referendumi se često organizuju da bi se ratifikovalo zakonodavstvo ili značajnije izvršne odluke. Četiri kantona (Bern, Freiburg, Valais Wallis i Graubunden) su službeno dvojezički sa dvojezičkim školskim sistemom. Međutim, čak službeno jednojezički kantoni često uvažavaju potrebe jezičkih manjina. Za 86% stanovništva u jezičkim kantonima, 84% u italijanskim i 73% u francuskim kantonima službeni jezik je istovremeno i njihov maternji jezik. Jezičke manjine su najbrojnije u kantonima sa velikim gradovima, posebno Ženevi, gdje za oko 39% stanovništva službeni jezik (francuski) nije istovremeno i maternji.

²https://hr.wikipedia.org/wiki/%C5%A0vicarska#cite_note-1

Odgovornost federalne Vlade koja je precizno definirana Ustavom, često je limitirana u mnogim oblastima, uključujući i obrazovanje, za koje isključivu odgovornost imaju kantoni. Nema federalnog ministarstva niti odjeljenja za obrazovanje na nivou države, mada je federalno Odjeljenje za unutrašnje poslove ovlašteno Ustavom da osigura uređenje besplatnog obaveznog školovanja od strane kantona, dostupnog svim članovima bez obzira na rasna, etnička, vjerska i svaka druga obilježja. Odjeljenje za ekonomske poslove Ustavom je ovlašteno da nadzire stručnu obuku u nekim, mada ne u svim zanimanjima.

Federalni ustav zagovara da „javno obrazovanje mora biti dostupno svoj djeci svih konfesija i bez ikakvih restrikcija koje bi se odnosile na njihova uvjerenja i vjerovanja“ (Član 27, paragraf 3), čime određuje generalne principe na kojima mora počivati obrazovanje. Budući da svaki kanton ima svoja pravila koja se tiču obrazovanja, tako u definiranju osnovnih obrazovnih i odgojnih ciljeva mogu postojati određene razlike, ali one, svakako, ne smiju biti u suprotnosti sa ovakvim ustavnim načelima.

Evo naprimjer, kako je pomenuto temeljno načelo pretočeno u jedan kantonalni zakon: „Javno obrazovanje treba da promovira harmoničan razvoj sposobnosti za svu djecu u skladu sa demokratskim tradicijama zapadne civilizacije, da ih poučava toleranciji, da razvija kod njih odgovornost prema drugima kao i prema prirodnoj okolini, te da poštuju druge jezike i kulture. Istovremeno ono treba da razvije kod učenika takva znanja i sposobnosti koje će mu omogućiti dalji razvoj u određenim strukama, kao i napredovanje u karijeri.“

Federalna vlada može, također, osnivati i finansirati ustanove višeg i visokog obrazovanja, tako da trenutno postoje dva federalna instituta za tehnologiju. Zvanično, federalna vlada ima pravo da propisuje upisne uslove samo za ova dva instituta i za medicinsko obrazovanje. U praksi, međutim, isti standardi važe za prijem i upis na cijeli dijapazon ustanova višeg obrazovanja. Na taj način, zapravo, federalna vlada definiira strukturu, nivo i kvalitet viših srednjih škola za dobijanje završenog svjedočanstva – *certificat de maturite* – i tako vrši jak utjecaj na nastavni plan škola koje pripremaju učenike za više i visoko obrazovanje.

Federalna vlada troši 12% ukupnog javnog izdatka za obrazovanje u Švicarskoj. Veći dio od ovog ukupnog javnog troška (9%) se daje za univerzitete.

Kantoni su uglavnom odgovorni za organizovanje i administraciju obrazovanja i to od predškolskog obrazovanja do univerziteta. Svaki kanton odlučuje o strukturi svojih škola, njihovom nastavnom planu i programu, dužini trajanja radnog dana u školi, sedmičnom broju radnih sati, o broju radnih dana u jednoj godini, o potrebnim materijalima za podučavanje, o obučavanju, uvjetima rada i plaćama nastavnika, i o mnogim drugim sličnim pitanjima. Postoje značajne varijacije između kantona u pogledu obrazovanja. Međutim, kantoni pokušavaju koordinirati svoje politike i djelovanja, uglavnom putem Švicarske konferencije kantonalnih direktora javnog obrazovanja, koja je prvi put održana još 1897. godine, ali je zvanično utemeljena 1970. godine. Te godine 21 kanton (od 26) se složio da se izrade osnove zajedničkog djelovanja u obrazovanju, uključujući i odluku o uzrastu za početak školovanja (6 godina) kao i odluku o trajanju obaveznog školovanja (9 godina).

Postignuta je i saglasnost oko pripreme preporuke za sve kantone, kako bi se pomoglo usklađivanje:

- nastavnih planova i programa,
- materijala za podučavanje,
- prelaska djece sa osnovnog obrazovanja na srednjoškolsko,
- prelaska djece iz kantona u kanton,
- internacionalnog priznanja kvalifikacija,
- nomenklatura tipova i stupnjeva školovanja,
- obuka nastavnika i dr.

Ovakvo usklađivanje se pokazalo veoma važnim jer omogućava djeci da se sele bez problema iz jednog u drugi kanton.

U Švicarskoj kantoni troše 54% ukupnog javnog izdatka na obrazovanje. Od ovoga 22% se odnosi na obavezno školovanje, 11% na srednjoškolsko, 10% na stručnu obuku, i 9% na univerzitete.

Ne postoji švicarski jezik, jer Švicarska ima 4 službena jezika, njemački koji govori 63,7% stanovništva, francuski (19,2%), italijanski (7,6%) i romanš (oko 1%), te ostali jezici (8,9%). Njemački je glavni jezik u 19 kantona, francuski u 6, italijanski u jednom kantonu, a romanš je u stalnom opadanju i ima najmanji broj govornika u odnosu na ostale službene jezike ove zemlje. Sva četiri jezika se govore u različitim dijalektima, što je posebno karakteristično za švicarski njemački jezik, čak romanš ima pet odvojenih dijalekata.

Sa raznolikom kulturom, prelijepim pejzažem, te mirnom i sigurnom okolinom Švicarska nije samo popularna turistička destinacija, već je i idealno mjesto za obrazovanje. Privatne škole u zemlji imaju tradiciju pružanja individualiziranog, inovativnog i kvalitetnog programa za učenike koji dolaze iz cijeloga svijeta.

Obuka i usavršavanje nastavnika

Kada je riječ o nastavničkoj profesiji, obuci i kvalifikacijama, može se govoriti o dva tipa obučavanja nastavnika - tradicionalni način se odvijao u tzv. seminarima, u koje su se kandidati upisivali nakon obaveznog obrazovanja, a trajali su kao i većina drugih srednjih škola, 4 godine. U ovim školama nije bila striktno odijeljena općeobrazovna nastava od profesionalne (slično kao naše učiteljske škole). Tokom 60-ih i 70-ih *Seminari* su postali predmetom velikih rasprava i diskusija. Smatralo se da je taj nivo obrazovanja nedovoljan i da ne zadovoljava potrebe savremenog obrazovanja. Kao rješenje predložene su dvije solucije: a) zadržati strukturu *Seminara* sa produžavanjem na 6 godina; b) potpuno promijeniti obuku nastavnika prema modelu koji je već bio usvojen u Bazelu i Ženevi. Za drugi tip obučavanja nastavnici su prvo morali završiti višu srednju školu i steći maturalno svjedočanstvo, a zatim pohađati jedan od oblika višeg obrazovanja u trajanju od dvije godine ili neki od oblika vanuniverzitetskog obrazovanja kao npr. *Hohere Padagogische Lehranstalt*. Od 1970-ih godina većina kantona je prešla na drugi tip obučavanja nastavnika, ali je manji broj kantona ipak dugo zadržao *Seminare*.

Nastavnici pripremani u pomenutim institucijama mogu poučavati u predškolskim ustanovama, nižim razredima osnovne škole, kao i neke predmete u nižoj srednjoj školi.

Nastavnici nižeg srednjeg obrazovanja se obično obučavaju u koledžima za obuku nastavnika ili na nekom od univerzitetskih odjeljenja za edukaciju. Za upis, potreban je *certificat de maturite* ili neka osnovna kvalifikacija za nastavnike, a školovanje obično traje tri godine u nekim kantonima i duže, sedam ili osam semestara. Postoji generalna orijentacija kandidata na matematiku i predmete iz oblasti prirodnih nauka ili na jezike i predmete iz društveno historijskih nauka. Limitiran broj ovih nastavnika nakon sticanja diplome može nastaviti školovanje na univerzitetu.

Nastavnici koji u višim srednjim školama pripremaju učenike za nastavak obrazovanja moraju biti univerzitetski obrazovani za svoje predmete poučavanja, ali moraju pored toga završiti i dodatni kurs o podučavanju koji traje jednu ili dvije godine, zavisi od kantona.

Najznačajnija reforma Švicarskog školstva provedena je 1975. godine nakon donošenja dokumenta *Lehrerbildung von Morgen* (Obuka nastavnika sutrašnjice) od strane Švicarske Konferencije kantonalnih direktora za obrazovanje. U ovoj studiji su donesene osnovne strategije koje se tiču strukture školskog sistema, kurikuluma, didaktičkih principa, superviziranja škola, kao i permanentnog stručnog usavršavanja nastavnika.

Švicarska spada u red privredno najrazvijenijih država s najvišim standardom života u svijetu. Dugogodišnja liberalna privredna politika te finansijske prednosti vojne neutralnosti, neposredne demokratije omogućili su Švicarskoj da postane najbogatija evropska zemlja.³

³<http://proleksis.lzmk.hr/48191/>

Kanton Thurgau

Škola i mjesto u kojem sam bila pripadaju kantonu koji ima naziv Thurgau. Thurgau (njemački: *Thurgau*, francuski: *Thurgovie*, talijanski: *Turgovia* ili latinski: *Thurgovia*) je kanton na sjeveroistoku Švicarske, glavni grad ovog kantona je Frauenfeld. Prema stanju iz 2000. oko 45% stanovništva kantona su protestanti, a oko 36% rimokatolici. Njemačkim jezikom govori većina stanovništva i to je jedini službeni jezik u kantonu.⁴

Svaki kanton odlučuje o svojoj jezičkoj politici u obrazovanju - npr. jeziku ili jezicima poduke u svojim školama, kao i prvom „stranom“ jeziku koji će se učiti. To je obično francuski u kantonima gdje se govori njemački jezik i obrnuto ako govorimo o kantonima gdje se govori francuski.

ŠVICARSKI OBRAZOVNI SISTEM

Švicarski obrazovni sistem je decentraliziran i autonoman, te je poznat kao jedan od najboljih u svijetu. Službeni jezik odgovarajućeg kantona je i jezik na kojem se odvija nastava u školi, u ovom slučaju Thurgau je kanton u kojem je službeni jezik njemački. Različite regije imaju posebna obilježja i pravila vezana uz obrazovanje. Osnovnoškolsko obrazovanje ovdje počinje sa 6 godina, gdje prva razina traje 3-5 godina, dok druga traje 3 ili 4 godine.

Švicarski sistem obrazovanja omogućava stalni lični razvoj. U Švicarskoj se razlikuju tri nivoa obrazovanja koji se nastavljaju jedan na drugi: obavezno obrazovanje (Voklsschule: Kindergarten, Primarschule und Sekundarstufe I) Škola za stručno obrazovanje i srednja škola

⁴http://www.statistik.tg.ch/xml_8/internet/de/application/d10460/d10631/f11025.cfm#Tabellen

(Sekundarstufe II) Škole za visoko obrazovanje/univerziteti i više škole za stručno obrazovanje (Terziärstufe). U slučaju da djeca neopravdano i bez obrazloženja ne dolaze u školu, roditelji mogu biti kažnjeni. Djeca, koja su se doselila do 16 godina starosti, imaju pravo da pohađaju obaveznu školu. Mladi, koji su se kasnije doselili, mogu se obratiti u savjetovanište za obrazovanje i zanimanja. Uz pomoć stipendije (Stipendien) se mogu i osobe slabijeg imovinskog stanja obrazovati i završiti školu. Pod stipendijom se podrazumijeva finansijska podrška koja se može dobiti nakon obaveznog obrazovanja.

Struktura obavezne škole

Obavezno obrazovanje je podijeljeno u tri stepena koji se nadograđuju jedan na drugi: Dječiji vrtić (Kindergarten) traje 2 godine; Osnovna škola (Primarschule) traje 6 godina. Djeca sa posebnim potrebama ili talentima su podržani posebnim mjerama, npr. podijeljeni su u posebna odijeljena ukoliko ne mogu pratiti nastavu u skladu sa pravilima. Osnovna škola, Oberstufe (Sekundarschule I) traje 3 godine. U ovom stepenu škole postoje tri različita nivoa obrazovanja (Realschule, Sekundarschule, Bezirksschule). Ovi nivoi imaju različite zahtjeve za učenje i uspjeh. Djeca čiji maternji jezik nije njemački podržavaju se u svim nivoima škola.

Javne/privatne škole

Javne škole su besplatne. Dječaci i djevojčice uče zajedno. Nastava je vjerski neutralna. Većina djece i mladih završe obavezno obrazovanje u javnoj školi (95%). Postoje i privatne škole. Ukoliko roditelji šalju svoju djecu u privatne škole, onda obično moraju sami snositi troškove. Iako ima i privatnih škola čak 95% djece pohađa državnu osnovnu školu. Osim

švicarskog obrazovnog programa, privatne škole nude i druge odgovarajuće obrazovne programe idealne za strane studente. Prilikom mature učenici primaju međunarodno priznate kvalifikacije.⁵

Matura koja se polaže u Švicarskoj na kraju srednje škole je dvojezična. Engleski i francuski su jezici koji su optimalan izbor za sve strane studente koji imaju visoku razinu znanja oba jezika. Nakon položene mature učenici dobivaju svjedodžbu koja služi kao kvalifikacija za upis na sveučilišta.

Švicarski školski sistem je jedan od najbolje kotiranih u svijetu na temelju statistike OECD-a.⁶ Švicarska na obrazovanje troši oko 16 posto BDP-a ili najviše među razvijenim zemljama svijeta. Država potroši godišnje oko 15.000 eura po djetetu što je dvostruko više od europskog prosjeka.

Nastavnici u Švicarskoj primaju drugu najveću nastavničku plaću u svijetu (nakon Luksemburga) i ona iznosi mjesečno u prosjeku 5 500 eura. Švicarci se mogu pohvaliti i jednim svjetski poznatim sveučilištem - ETF (Federalni institut tehnologije) u Zurichu, koji je prema organizaciji *Times Higher Education* svrstan među 10 najboljih sveučilišta na svijetu i treće u Evropi (iza britanskih sveučilišta Oxford i Cambridge).

Blizu 135 000 studenata pohađaju neke od akademskih programa u Švicarskoj, a posebno su poznati *research program*, te je to Švicarsku svrstalo u red zemalja sa preko 100 dobitnika Nobelove nagrade.

⁵<http://www.integraledu.hr/svicarski-obrazovni-sustav>

⁶OECD (1995.) EDUCATION AT A GLANCE, Database, 1999, Organisation for Economic Co-operation and Development, Paris.

Prava i dužnosti roditelja

Škola je dužna da obavijesti roditelje o školskom životu i uspjehu djeteta. Održavaju se razgovori sa roditeljima (nastavnici i roditelji), roditeljski sastanci (informacije škole za roditelje) i informativni skupovi. Obično su roditelji obavezni da pristvuju ovim sastancima. Roditelji su dužni da obezbijede uvjeteda njihovo dijete redovno ide u školu. Ako djeca izostanu sa nastave (npr. u slučaju bolesti), roditelji moraju obavijestiti školu o tome. Također bi roditelji trebali povesti brigu o tome da djeca redovno rade domaće zadatke. Ako roditelji redovno pregledaju radove i domaće zadatke i tako pokazuju interesovanje za učenje djeteta, onda je to značajna podrška djetetu. Za osobe koje još uvijek nisu upoznate sa švicarskim sistemom obrazovanja, postoje posebni informativni sastanci, koji su često održavaju i na stranim jezicima. Roditelji, koji imaju pitanja u vezi sa školom, trebaju se najprije obratiti nastavnicima. Također i nastavnici će prvo kontaktirati roditelje, ako smatraju da je djetetu nešto potrebno ili ako imaju neka pitanja vezana za dijete. Jako je važno da roditelji održavaju kontakt sa nastavnicima i blisko sarađuju sa njima. U slučaju psiholoških ili socijalnih poteškoća, školskapsihološka služba (Schulpsychologischer Dienst) nudi besplatnu pomoć djeci i njihovim roditeljima.⁷

O školi

Osnovna škola Hemmerswil, nalazi se u ulici Lohstrasse 18, 8580 u mjestu Amriswil.

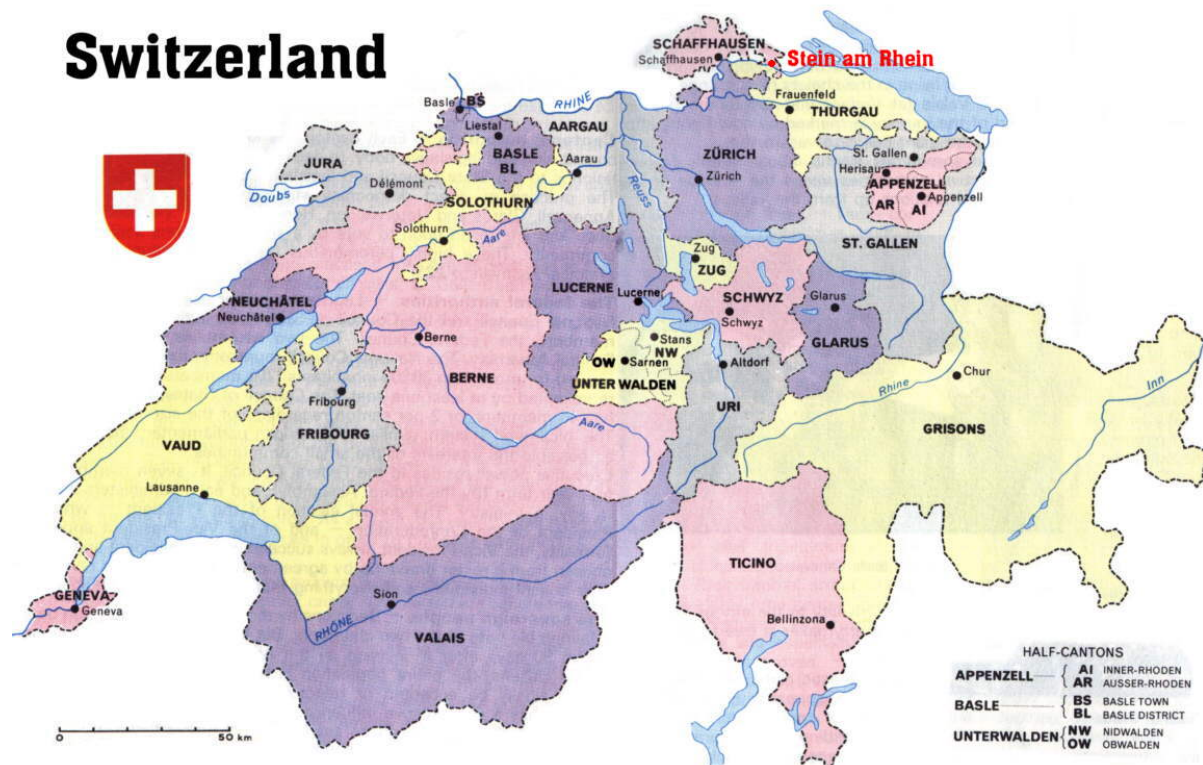
Telefon: 0774315201
hwhemmerswil@schuleamriswil.ch⁸

(Izvor: Swisscom Directories AG).

⁷<http://www.hallo-aargau.ch/hr/kolstvo-i-obazovanj.pdf>

⁸<https://www.schulenamriswil.ch/unsere-schule/primarschule/hemmerswil/>

Amriswil je grad i općina u Arbonu, u kantonu Thurgau u Švicarskoj, gdje se nalazi “Primarschule Hemmerswil”.

Karta Švicarske sa kantonima⁹

Škola nudi na svojoj web stranici raspored odmora, i to za četiri godine, na kojem se jasno vidi od kojeg do kojeg datuma škola ne radi. Također, nudi i najnovije vijesti i članke o dešavanjima u školi, kao i o mogućim edukacijama za roditelje koje se redovno organiziraju. Na tim edukacijama koje su dostupne svim roditeljima i odraslima, razgovara se o porodici kao

⁹<http://travelsaroundtheworldfirststopeurope.blogspot.com/2010/11/switzerland.html>

instituciji i napredovanju u istoj, o tome kako odgajati dijete i ohrabrivati ga, te utjecati na njegov rast i razvoj na pravi način.

Grad Amriswil u Švicarskoj¹⁰

Na javnoj stranici škole „Primarschule Hemmerswil“ dostupne su i brošure o budžetu škole za tu školsku godinu, kao i nastavni plan i program za učenike koji je dostupan svima. Također, postoje mnoge stranice koje su preporučene na stranici škole, na kojima se čitaocima nude savjeti i edukacija o samom gradu, šta raditi u slobodno vrijeme, gdje otići i kako se ponašati u skladu sa pravilima u tom gradu. A sve je prevedeno na mnoge jezike, pa tako čitaoci mogu sebi prilagoditi čitanje takvih brošura i članaka na vlastitom jeziku, da bi što bolje shvatili pravila sredine u kojoj žive.

Ova škola je, dakle, osnovna škola u koju idu učenici od prvog do šestog razreda, a u zgradi pored je napravljeno i obdanište koje je njen sastavni dio. U školi su razne prostorije, osim onih osnovnih kao što su sala za sport, svlačionice, učionice, biblioteka, zbornica, kancelarije osoblja, tu su još i učionica za pisanje zadaća, soba za rad sa raznim materijalima kao što je drvo, metal, boje za farbanje i slično, u sklopu te učionice su i mašine za šivanje odjeće što učenici također

¹⁰<https://www.amriswil.ch/>

uče i rade na časovima (likovno, tehnički odgoj i sl.). Postoje još i igralište, prostorije za održavanje higijene gdje su u nekima deterdženti i slično, a u drugima veće mašine za pranje veša, podova itd. Tu je još i prostorija za materijale potrebne učenicima za vrijeme nastave kao što su papiri, spajalice, ljepila, blokovi i ostalo.

Osnovna škola „Hemmerswil“ ¹¹

Vrlo je važno naglasiti i činjenicu da se na internet stranici škole mogu pronaći i različiti linkovi pomoću kojih nastavnici ulaze u svoje profile putem kojih nadgledaju uspjeh učenika, njihove zadatke, bodove, a to je dostupno i učenicima i roditeljima sa njihovim privatnim šiframa. Svaki

¹¹<https://www.schulenamriswil.ch/unsere-schule/primarschule/hemmerswil/>

nastavnik ima mogućnost, ali i potrebu da nauči koristiti se ovim metodama jer su neizbježne za uspješno vođenje nastave, za što postoji edukacija u verbalnom smislu, ali i putem video snimka i dostupna je, također, na web stranici škole kao dvodnevna edukacija za početnike.(Vidjeti na:<http://www.lehreroffice.ch/wiki/doku.php?id=lehreroffice:easy:grundkurs:grundkurs>)

Učionice su opremljene svim materijalima i nastavnim pomagalicama koja su potrebna za rad. Dakle, učenicima su u učionicama dostupni kompjuteri, slušalice, table, krede u bojama, table sa markerima, marker, magneti, projektor, laptop, svaki učenik ima svoj registrator i svoju dokumentaciju, kao i vlastite radove iz svih oblasti sortirane po predmetima u košuljicama, ladicama, ormarima, razne muzičke instrumente, sve materijale potrebne za rad kao što su drvo, sve vrste boja, kartona, papira, pribora itd. Svačija klupa je označena njegovim imenom tako da se tačno zna gdje ko sjedi, a raspored sjedenja se mijenja po izboru nastavnika, kao i smjena redara. Učenici dobiju gotove kartice sa npr. kreativno napravljenom tablicom množenja tako da učenici putem igre i metodom ponavljanja nauče određenu lekciju, u ovom smislu tablicu množenja. To se ponavlja u mnogim razredima jer je tablica množenja bitna za sve uzraste i nije suvišno ponavljati je.

NASTAVNI PLAN I PROGRAM, OBRAZOVNI CILJEVI I METODE

Dječiji vrtić (Kindergarten)

U dječijem vrtiću dijete će imati nastavu iz sljedećih oblasti: jezika, matematike, poznavanja prirode i društva, muzike, tehničkog/crtanja/oblikovanja i fizičkog. Kroz igru sa nastavnim sadržajem će se uvježbavati predstave, koje su potrebne da bi se u školi naučilo čitanje, pisanje i računanje. Istovremeno se kod djeteta nastoje razvijati lične i socijalne kompetencije. Za djecu sa nedostacima (deficitom) u razvoju ili nedovoljnim poznavanjem njemačkog jezika stoji na raspolaganju dodatna nastava kojom se želi poboljšati njihov uspjeh. Saradnja sa roditeljima je od velikog značaja. Dječiji vrtić je usko povezan sa osnovnom školom.

Osnovna škola (Primarschule)

Osnovna škola daje osnovu za školsko obrazovanje. Ona pruža osnovna znanja i vještine iz čitanja, pisanja i matematike. Pritom se postepeno obrađuje poznavanje prirode i društva (čovjek i okolina), pjevanje/muzika, crtanje/oblikovanje, rad na tekstilu/tehničko i sport. Pored toga se djeca prate, podstiču i jačaju u razvoju njihove ličnosti. Za djecu sa nedostacima u razvoju, poteškoćama u učenju ili nedovoljnim poznavanjem njemačkog jezika na raspolaganju stoji dodatna nastava kojom se želi poboljšati uspjeh te djece, kao i u vrtiću.

- Uzrast niži nivo 1. - 3. razred srednji nivo 4. - 6. razred
- Trajanje 6 godina
- Broj djece u odjeljenju oko 24 djece

Djeca, koja su prije 1. avgusta te godine navršila šest godina, obavezna su da na početku nove školske godine krenu u školu. Dalje, obavezno je da dijete pohađa školu u školskoj općini gdje živi.

Nastavni plan i program škole:

kući	1. ciklus KG / 1.-2. Osnovna škola	2. ciklus 3. - 6. razred osnovne škole	3. ciklus 1.-3. Srednja škola razreda
kući	njemački	engleski	italijanski (besplatno)
pregled		francuski	
osnove			
jezika			
matematika	matematika		
Priroda, čovjek, društvo	Priroda, čovjek, društvo (1. / 2. ciklus)		Priroda i tehnologija (sa fizikom, hemijom, biologijom)
oblik			Ekonomija, posao, domaćinstvo (uz vođenje domaćinstva)
muzika			Prostori, vremena, društva (sa zemljopisem, historijom)
Vježbanje i sport			Etika, religije, zajednica (sa naukom o životu)
Mediji i računarske nauke	Dizajn: Kreativni dizajn / Tekstil i tehnički dizajn		
Profesionalna orijentacija	muzika		
	Vježbanje i sport		
Suchbegriff eingeben		Mediji i računarske nauke	
pretraživa			Profesionalna orijentacija
			Obrazovanje za održivi razvoj
			Sveobuhvatne kompetencije Osobne - društvene - Metodološke kompetencije

Obrazovni ciljevi:

Obrazovanje je otvoren, cjeloživotni i aktivno oblikovan proces ljudskog razvoja.

Obrazovanje omogućava pojedincima da istražuju svoje duhovne, kulturne i životne potencijale, razviju ih i razviju vlastiti identitet kroz bavljenje sobom i okruženjem.

Obrazovanje omogućava ljudima da vode neovisne i odgovorne živote, što vodi odgovornom i neovisnom sudjelovanju i sudjelovanju u društvenom životu i to u društvenom, kulturnom, profesionalnom i političkom pogledu.

Osnovno obrazovanje je usidreno u saveznom Ustavu. Član 62. propisuje kantonima da omoguće i osnovno obrazovanje i specijalno obrazovanje otvoreno za svu djecu. Obavezuje ih da usklade trajanje i ciljeve obrazovnih nivoa, kao i da prilagode školsku dob i obavezno obrazovanje.

Nastavni plan osnovne škole Thurgau zasnovan je na zakonu o osnovnoj školi, u kojem su sljedeći ciljevi osnovnog obrazovanja:

Ciljevi

„Osnovna škola promiče mentalne, emocionalne i fizičke sposobnosti djece. Uz odgojno-obrazovnu misiju roditelja, ona obrazuje djecu prema kršćanskim principima i demokratskim vrijednostima da postanu samostalna, održiva ličnost i da imaju osjećaj odgovornosti prema svojim bližnjima i životnoj sredini.“

Osnovna škola svoju odgojnu misiju ispunjava u saradnji s roditeljima i starateljima i podržava ih u njihovoj obrazovnoj misiji. Na osnovi osnovnih prava, formuliranih u saveznim i kantonalnim ustavima, škola slijedi sljedeće vrijednosti:

- temelji se na kršćanskim, humanističkim i demokratskim vrijednostima.
- neutralna je po pitanju politike, religije i denominacija.
- promovira jednake mogućnosti.
- promovira rodnu ravnopravnost.
- okreće se protiv svih oblika diskriminacije.

- ona budi i promovira razumijevanje socijalne pravde, demokratije i očuvanja prirodnog okruženja.
- ona promiče međusobno poštovanje u zajedničkom životu sa drugim ljudima, posebno s obzirom na kulture, religije i načine života.
- pretpostavlja različite uvjete učenja za djecu i adolescente i konstruktivno se bavi raznolikošću.
- doprinosi socijalnoj koheziji u pluralističkom društvu.

Škola kao prostor za dizajn, učenje i život

Centralni zadatak škole je pružiti učenicima kulturna i objektna iskustva, da steknu osnovne tehničke i interdisciplinarnе vještine. Kurikulum Volksschule Thurgau zasnovan je na kulturno-povijesnom iskustvu, na analizi društvene sadašnjosti i očekivanih potreba moguće budućnosti. Kulturne tehnike su vrlo važne, jer predstavljaju osnovne vještine koje se uče nezavisno od mogućih budućih scenarija: čitanje, pisanje, govor, strani jezici, matematika, osnovne nauke, zanat, fizički odgoj i sport, muzika i umjetnički dizajn. Učenici se uključuju u izgradnju vlastitih interesa, podstiču, prate i podržava se produbljivanje pojedinih talenata i razvoj njihove individualne ličnosti. Socijalno podržana sticanja kompetencija izgrađuju se na nivou razvoja učenika. Nude se mogućnosti učenja koje uzimaju u obzir različite nivoe učenja i performansi. Uz sve to zahtijeva se i promovira spremnost za nastup.

Aspekti u školi

U obavljanju svojih dužnosti, škola i nastavnici ovise o podršci roditelja, staratelja i vlasti. Saradnja škole, roditelja i staratelja sadržana je u zakonu i rezultat je zajedničke

odgovornosti za djecu i adolescente. Zahtijeva spremnost za razgovor i čitanje s obje strane i međusobno uvažavanje.

Najveći udio uspjeha u predškolskom učenju imaju roditelji i staratelji i ostali bliski skrbnici djeteta. Period između rođenja i polaska u školu je od presudne važnosti. Ne radi se o specifičnim programima finansiranja, već o prirodnom odrastanju prilagođenom djeci. To uključuje, uz poticajno okruženje za igru, naprimjer, redovan kontakt s djecom iste dobi, igru i doživljaje vani, u prirodi, šumi, igralištu, na i u vodi. Jednako je važno dobno postupanje roditelja i staratelja sa svojom djecom.

U razvoju jezika je najvažnije da roditelji puno razgovaraju sa svojom djecom. To se obično radi na njihovom maternjem jeziku, jer su oni najbolji u savladavanju istog. Ako su majčini i očevi jezici različiti, dijete također može odrastati dvojezično. Ako maternji jezik nije njemački, roditelji koriste razne mogućnosti kako bi njihova djeca naučila njemački jezik.

Nastavni plan osnovne škole Thurgau dijeli osnovnoškolsko obrazovanje na šest predmetnih područja. Oni su društveno određeni i temelje se na kulturnim i školskim tradicijama i normama. Predmetna područja određuju koje predmetne i interdisciplinarne kompetencije svaki učenik stiče tokom školske karijere.

Jezik

Učenici razvijaju sveobuhvatne vještine usmenog i pismenog jezika. Oni su ovlaštteni da na odgovarajući i primjeren način komuniciraju u različitim situacijama. Bave se različitim tematskim tekstovima, književnim tekstovima i različitim kulturnim proizvodima. Učenici tako stiču sveobuhvatne kompetencije u školskom jeziku i osnovne vještine na drugom nacionalnom jeziku i u najmanje jednom stranom jeziku.

1. *Matematika*
2. *Priroda, čovjek, društvo*
3. *Likovno*
4. *Muzičko*
5. *Vježbanje i sport*

Obrazovanje, učenje i razumijevanje nastave u nastavnom planu i programu osnovne škole Thurgau

Dugo su nastavni programi opisivali nastavnicima sadržaj koji bi trebali učiti, ali nastavni plan osnovne škole u kantonu Thurgau opisuje ono što bi učenici trebali znati na kraju ciklusa predavanja. To se postiže formulisanjem predmetnih i interdisciplinarnih kompetencija koje studenti stiču na odsjecima/predmetima. Orijentacija kompetencije koja stoji u osnovi kurikulumu poprima centralne aspekte postojećeg razumijevanja obrazovanja i učenja. Prema ovome, školsko obrazovanje - posebno na nivou osnovne škole - znači kontinuirano sticanje znanja i veština, koje podržavaju nastavnici i nastavna sredstva. Na taj način, kulturna dimenzija znanja i tehničkog obrazovanja ostaje centralna u sadašnjem programu. Znanje kao kompetencija shvata se u širokom smislu: kao direktno upotrebljivo jednokratno znanje, kao promišljeno znanje i kao orijentaciono znanje. Ideja orijentacije kompetencije na kojoj se temelji kurikulum ne znači odstupanje od dubokog obrazovanja znanja i kulture, već naprotiv, njegovo jačanje i konsolidacija kroz razumijevanje obrazovanja orijentirano na razumijevanje, korištenje znanja i sposobnosti.

U ovom poglavlju je naglašena važnost orijentacije na kompetencije u pogledu nastave i razumijevanja svih disciplina. Daljnje informacije o predmetno-didaktičkom obrazovanju i shvaćanju nastave mogu se naći u nastavnim planovima fakulteta.

Tek kada se učenicima nude brojne slične mogućnosti učenja u različitim kontekstima, sa različitim stupnjevima složenosti i promjenom fokusa, oni izgrađuju upotrebljivo znanje i srodne

kompetencije. Kako nastavnici mogu pomoći učenicima u njihovom dugoročnom, kumulativnom sticanju znanja i vještina putem podrške za podučavanje i učenje opisano je u nastavku.

Podučavanje kompetencija znači odabir specifičnih sadržaja i predmeta kao mogućnosti učenja tako da se željene kompetencije mogu steći ili ojačati. Nastavnik kao središnji akter, na temelju nastavnih planova i nastavnih sredstava, razmišlja o tome koji ciljevi znanja i sposobnosti mogu biti izrađeni na osnovu kojih sadržaja predmeta i predmeta u razredu i na kojoj razini. Na temelju toga, on osmišlja okruženja za učenje i lekcije pogodne za učenike da steknu odgovarajuće vještine. Pri tome posvećuje posebnu pažnju zahtjevima u razredu ili grupi za učenje. Kvalitativno dobra nastavna sredstva i mediji za učenje, sadržajni i dobro osmišljeni didaktički zadaci i sadržaji, kao prizvod daju upotrebljivo znanje.

Podučavanje orijentirano na kompetencije znači, izvan materijalnih specifikacija, izričito razmišljati o strukturama znanja i vještinama koje se mogu razviti sadržajno, u zadatku ili izgraditi, konsolidirati ili primijeniti. Nastava orijentirana prema kompetencijama započinje planiranjem lekcija i idealno završava spoznajom da su učenici stekli mentalne ideje, koncepte i sposobnosti.

Raznolikost metoda i podrška učenju

Različite metode poučavanja u kombinaciji s prilagođenim oblicima podrške učenju omogućavaju nastavnicima da odgovore na raznolike potrebe i zahtjeve učenika i sastav razreda ili grupe za učenje. Razlikuju stilove podučavanja i učenja, obrasce postavljanja i tok predavanja u skladu sa ciljevima nastave.

Promjenljivi nastavni aranžmani omogućavaju razlikovanje procesa učenja putem društvenih oblika i oblika interakcije i stupnja vanjskog ili samoupravljanja koji je time moguć. Primjeri oblika nastave koji imaju visok potencijal za ciljno učenje, s dobrim kvalitetom zadataka, podučavanja i podrške su učenje u učionici, planirani rad, oblici kooperativnog učenja, učenje

zasnovano na otkrićima, problematično i projektno orijentirano učenje, vođenje dnevnika učenja. Značajno je i uključivanje igračkih elemenata u okruženja za učenje, ali i upotreba didaktičkih medija za učenje.

Nastavna sredstva

Nastavna pomagala usmjerena na kompetencije razvijaju se na temelju interkantonalnog nastavnog plana i programa 21. Olakšica radu učitelja je ako su nastavni materijali formalno i sadržajno orijentirani na područja kompetencije predmetnog kurikulumu. Pored toga, dobra nastavna pomagala promovišu razvoj kompetencija učenika sa širokim spektrom predmeta i interdisciplinarnih mogućnosti učenja. Okoline i zadaci u nastavnim pomagalima uzimaju u obzir prethodno znanje i iskustvo učenika i aktiviraju ih. Da bi se utvrdilo stanje razvoja, nastavni materijali sadrže alate za samo i vanjsko vrednovanje.

Kao osnova za nastavu, nastavnik koristi obavezno predavanje, fakultativni obavezni nastavni materijal koji propisuje Odjeljenje za obrazovanje i kulturu. Na odjelima bez specifikacija škola odlučuje o nabavci nastavnog materijala. Izbor korištenih nastavnih sredstava sadržajno je uređen unutar školske jedinice.

Učitelju je dozvoljeno da u toku dana izmijeni raspored časova, ukoliko to ne utječe na ostale kolege nastavnike koji predaju u tom odjeljenju neki drugi predmet. Jer je raspored časova tako koncipiran, da učenici dobiju napisane samo predmete koje im predaju drugi nastavnici, a ono što predaje učitelj nije napisano jer on ima slobodu da organizira svoje časove svake sedmice drugačije u skladu sa potrebama učenika, ali i sa propisima plana i programa koji mu je dodijeljen.

U kombinaciji sa varijabilnom i diferenciranom upotrebom metoda i društvenih oblika, sljedeće didaktičke kvalitete posebno doprinose efikasnom poučavanju usmjerenom na kompetencije:

- profesionalni značaj i životni značaj nastavnog sadržaja i zadataka učenja;
- kvaliteta nastavnih materijala, medija za učenje i znanje;
- podrška od strane nastavnika;
- transparentnost ciljeva i očekivanja od rada učenika u učionici;
- jasnoća, razumljivost i strukturiranost sadržaja koji će se naučiti;
- kognitivna aktivacija učenika;
- konsolidacija naučene i inteligentne prakse;
- efikasno upravljanje klasama radi stvaranja okruženja za učenje s niskom razinom buke u kojem se vrijeme za učenje može efikasno koristiti;
- pozitivna klima u školi i razredu;
- respektna radna atmosfera prilagođena učenju s odgovarajućom komunikacijom, povratnim informacijama i kulturom grešaka;
- dijaloška rasprava;
- dijagnostičke vještine i personalizirana podrška nastavnika;
- promocija strategija samokontrole i učenja.

Učenici također u školama dobijaju sveske za zadaću kao i sav materijal koji im je potreban za učenje, uključujući i ruksake, pernice, udžbenike, sveske za nastavu, rokovnike, itd. U sveskama za zadaću koje se prave posebno svake godine za tu školsku godinu, napravljen je planer za svaki dan, tako da učenici pišu šta imaju za zadaću taj dan iz određenih predmeta, kao i jesu li je uradili kada dođu kući. Učitelji nerijetke pregledavaju te sveske/planere. Također učenici kući donose i pripremljene planove u vidu udžbenika za ono što će se raditi u narednih mjesec dana, tako da roditelji imaju uvid u nastavni plan i program za naredni mjesec. Tu su napravljene određene praznine koje učenici popunjavaju nakon pređenih lekcija, a roditelji se potpisuju na kraju kao dokaz da su provjerili zadaću. To isto rade i sa tabelama koje dobiju za zadaće, i donose ih kući da bi napisali koji predmet su taj dan vježbali kući, koliko minuta/sati i na koji način, tu se također potpisuju roditelji u krajnjoj koloni.

Promocija jezičkih vještina kao zadatak svih odjela

Promicanje jezičkih vještina u svim predmetnim područjima je ključ uspjeha u školi. Jezik je temeljni instrument sticanja znanja, razmjene i razmišljanja. Ideje i pojmovi predmeta i situacija razvijaju se sa jezikom. Stoga predmetna nastava uvijek mora biti pomalo kurs jezika. U predmetno-specifičnom obrazovanju učenici uče nove pojmove koje stiču kao blok znanja i istovremeno proširuju svoje jezičke vještine. Jasno konceptualno razmišljanje i jasan jezički izraz su povezani. Budući da studenti donose heterogene jezičke potrebe zbog svog porijekla, jezika ili različitog interesa, potrebno je ciljano promoviranje i širenje rječnika i poznavanja jezika kroz cikluse i discipline. U svim predmetnim oblastima učenici imaju priliku da govore, čitaju i pišu o percepcijama, iskustvima i sadržaju učenja i da razvijaju svoje opće i tehničke jezičke vještine.

Ciljana promocija jezičkih kompetencija i strategija služi posebno za razumijevanje činjeničnih tekstova. Dok njemački postavlja temelje za razumijevanje tekstova, učenici uče kako izvući važne informacije iz stvarnih tekstova i povezati ih jedne s drugima. Slično tome, jezičke vještine i strategije se praktikuju, primjenjuju i proširuju u svakom predmetnom obrazovanju.

Nastavnici i učenici

Učitelji su također apsolutno središnji u lekciji usredotočenoj na sticanje specifičnih i interdisciplinarnih vještina vezanih za predmet. S jedne strane, oni dizajniraju visoko funkcionalno i metodološki raznoliko okruženje za učenje i nastavne jedinice; sa druge strane, oni vode razred i podupiru učenike u njihovom učenju na pedagoški i didaktički način. Kroz osjetljivo vođenje i prilagođenu podršku učenju, učitelji osiguravaju da što veći broj učenika može nadograditi svoje vještine i sposobnosti u skladu s njihovim preduvjetima i mogućnostima. Između učitelja i djeteta postoji temeljni odnos, zasnovan na ličnoj pažnji, međusobnom poštovanju i povjerenju. Kao preduvjet, nastavnici imaju pedagoške i didaktičke kompetencije kao i dijagnostičke vještine, osim temeljnog razumijevanja sadržaja učenja koji se

trebaju steći. Imaju spremnost da rade zajedno u školi i preuzimaju nastavne zadatke koji su izvan toga u obrazovnom oblikovanju školskog života.

Kako bi se najbolje iskoristilo upravljanje vremenom u učionici, učitelji i nastavnici razgovaraju o planiranju tako da se kompetencije nastavnog plana i programa mogu razviti po svim predmetima i što sveobuhvatnije.

Nastava, zasnovana na predmetnim i interdisciplinarnim kompetencijama, promovira sposobnost učenika da samostalno oblikuju svoje učenje i da sve više preuzimaju odgovornost za to. Izgradnjom repertoara strategija učenja i sposobnosti razmišljanja o svom učenju, učenici idealno uče da postanu sve kompetentniji i sposobni djelovati (samoefikasno) u kooperativnom i pozitivnom okviru. Ovo čini osnovu za zainteresirano i motivirano sudjelovanje na predavanjima. Međutim, ponudu lekcija učenici često koriste vrlo različito. Karakteristične su socijalna pozadina djece, obrazovna pozadina porodica i socijalno okruženje škole i njihovih vršnjaka. U tom je kontekstu važno da učenici (kao i njihovi roditelji i staratelji) znaju ciljeve i zahtjeve koji su im postavljeni. Kao mladi ljudi koji su sve odgovorniji za vlastito učenje, trebali bi znati i razumjeti koje se vještine od njih očekuju na kraju predavanja ili ciklusa učenja.

Svi učenici imaju mape u koje sortiraju predmete u košuljice ili tu ubacuju određeni materijal koji su skupili taj dan, i to je jedino što nose u školu kada nemaju veliki broj časova taj dan, a inače knjige mogu ostaviti i u kabinetu gdje im većina i stoji, kući nose samo one koje su im potrebne da bi uradili zadaću ili se eventualno pripremili za test. Pernice i ruksake po želji mogu kupiti, iako ih dobiju od škole, to je njihov izbor ukoliko žele nešto drugačije.

Učenici na nastavi nekada prave razne predmete, tipa ukrasnih predmeta za praznike koje prodaju u školskom dvorištu i na taj način obezbjeđuju sredstva za nekoga kome je možda to potrebno za neki izlet, koji si ne može priuštiti ili za neke druge potrebe.

Sam odnos između učenika i nastavnika je satkan od povjerenja, tako da nema potrebe za izbjegavanjem istine od strane učenika, učitelj će istinu svakako saznati u nekom drugom periodu, na neki drugi način.

Od prvog do trećeg razreda učenicima jednog odjeljenja predaje jedan učitelj, a tri godine poslije drugi.

Škola nikada ne traje duže od 15 h, osim ako neki učenici žele ostati da završe zadaću, ili da im učitelj nešto naknadno objasni, ali ukratko.

Izbjegava se metoda predavanja putem prezentacije, jer većina nastavnika smatra da to nije dobra metoda, učenici ništa ne rade već samo slušaju nastavnika koji priča, ali ne pokazuje djelima svoje vještine, njima je cilj da osposobe učenike da vladaju svojim vještinama i da napreduju, da daju svoj maksimum.

Dok su roditeljske odgovornosti u užem smislu s roditeljima i starateljima, nastavnici preuzimaju odgovornost za školsko obrazovanje. Zajednička odgovornost rezultira potrebom za saradnjom. Nastavnici uče roditelje i staratelje o ciljevima i principima njihovog vođenja i podučavanja. U određenim trenucima, sa pojedinim roditeljima i starateljima razgovaraju o međusobnim opažanjima djeteta o njegovom razvoju i učenju. Za posebne probleme, rješenja se traže zajedno. Djeca su uključena u saradnju na odgovarajući način.

Usmjerenost kompetencija ne donosi samo novi naglasak u smislu učenja i podučavanja, već i u smislu povratne informacije i ocjene procesa učenja i uspješnosti učenika. Nastava usmjerena na kompetencije zahtijeva kulturu povratnih informacija koja se zasniva na postizanju ciljeva kompetencija. Konstruktivna povratna sprega učenicima je ključno obilježje kvalitete nastave i potiče učenje i sticanje vještina. Istovremeno, školska ocjena je osnova za kvalifikaciju učenika i služi za izbor. To se mora učiniti s dužnom pažnjom i odgovornošću.

Ne moraju se ocjenjivati sve razine kompetencija i kompetencija navedenih u nastavnom planu i programu za osnovnu školu u kantonu Thurgau. Kao i u prošlosti, na nastavnicima je da

procijene profesionalizam, kada i na koji način ocjenjuju postignuća učenika. Oni poštuju propise koji se primjenjuju u kantonu Thurgau.

Uvod u nastavni plan i program Volksschule Thurgau

Odjeli i moduli fokusiraju se na različite aspekte ličnih, socijalnih i metodoloških vještina. Ti su prioriteti predstavljeni u uvodnim poglavljima svakog predmetnog područja i nastavnom planu. Uključeni su u strukture kompetencija i povezani sa učenjem o određenom predmetu.

Kroz jezik djeca razumiju i objašnjavaju svijet iskazujući svoja iskustva i osjećaje. Jezik igra temeljnu ulogu u razvoju razmišljanja, druženju, rješavanju problema i sticanju metodoloških vještina i strategija. Da bi se izrazila, djeca koriste veoma širok spektar jezika i komunikacijskih alata. Djevojčice i dječaci su pozvani da:

- se izraze u velikoj grupi;
- stvore različite prilike za govor poput sporazuma, objašnjenja i opravdanja, narativa, opisa, prezentacija, iskustava, priča i situacija u igri;
- prošire svoj vokabular i prošire svoje izražajne mogućnosti.

Profesionalna orijentacija

Učenici se bave svojom ličnom i profesionalnom budućnošću. Razvijaju uvjete za izbor i ostvarenje svojih obrazovnih i profesionalnih ciljeva.

Bavljenje dijalektom - standardni jezik

Djeca već imaju iskustva s dijalektom i standardnim jezikom. Osnovna škola gradi se na tim iskustvima kako bi igrivo testirala oba oblika jezika, pojačala postojeće zanimanje za jezike i održavala upotrebu i funkciju dijalekta i standardnog jezika. Na časovima njemačkog jezika učenici uče dijalekt i standardni jezik na prilagođen situaciji, kreativan, pažljiv i jezički ispravan način.

U svakodnevnoj nastavi četiri izgovorena djela slušanja, čitanja, govora i pisanja rijetko su izolirana i međusobno povezana. Dakle, dijalog uključuje govor i slušanje. Učenici receptivno proširuju svoj vokabular istražujući značenje riječi u kontekstu, a produktivno pokušavajući na odgovarajući način koristiti riječi i izraze.

Ako su učenici sposobni da ponovo uvedu, preusmjere, sažeti ili obraditi tekst u različitom obliku, razumijevanje se prikazuje na različitim nivoima.

Slušanje i govor

Različite usmene situacije omogućuju izgradnju različitih registara. Važni elementi za siguran izgled i prezentaciju su jezik orijentiran prema primaocu, odgovarajuća upotreba glasovnog i vizuelnog kontakta.

Koriste se korištene kompetencije sluha.

Učenici redovno vježbaju sluh, putem prezentacije ili razgovora.

Čitanje i pisanje

Učenici usvajaju osnovne vještine čitanja i osposobljavaju ih. Oni sve više uče razumjeti složenije tekstove, a nastavnici ih ohrabruju da razvijaju vlastita interesovanja za čitanje.

Pisanje zauzima posebno mjesto u jezičkoj akciji. U središtu lekcije su postupak pisanja i proizvodi za pisanje. Učenici uče kako pronaći ideje, planiraju postupak pisanja, formuliraju tekstove i revidiraju ih u smislu sadržaja i jezika.

Ovisno o situaciji u pisanju, namjeri i vrsti teksta, naglasci su postavljeni različito: npr. na razumljivosti u smislu sadržaja, jezičkom dizajnu ili formalnoj ispravnosti.

U procesu pisanja učenici rade zajedno u različitim konstelacijama. Prilikom revizije, stavovi razreda ili nastavnika mogu pomoći u povećanju kvalitete teksta.

Zadace učenici rade i u radnim sveskama, pa na taj način između ostalog vježbaju i rukopis.

Da bi se vježbao rukopis, učenici nerijetko prave neku vrstu dnevnika, ukoliko su išli na izlet i imaju nekoliko slika, naprave par stranica velike sveske o svom iskustvu i doživljaju u vidu eseja, koji ostaje u njihovim mapama.

JEZIK U NASTAVI

1 | slušanje

A | osnovne vještine

1. Učenici mogu uočiti, klasificirati i uporediti zvukove, slogove, glasove. Mogu prihvatiti svoj receptivni rječnik kako bi dovoljno brzo shvatili što čuju.

B | Razumijevanje u monološkim situacijama slušanja

1. Učenici mogu izvući važne informacije iz audio tekstova.

C | Razumijevanje u dijaloškim situacijama slušanja

1. Učenici mogu pratiti razgovore i pokazati svoju pažnju.

D | Razmišljanje o ponašanju slušanja

1. Učenici mogu razmišljati o svom slušnom ponašanju i slušnom interesu.

2 | čitanje

A | osnovne vještine

1. Učenici imaju osnovne vještine čitanja. Mogu prihvatiti svoj receptivni rječnik kako bi brzo shvatili što su pročitali.

B | Razumijevanje predmetnih tekstova

1. Učenici mogu izvući važne informacije iz činjeničnih tekstova.

C | Razumijevanje književnih tekstova

1. Učenici mogu čitati i razumjeti književne tekstove.

D | Razmišljanje o ponašanju pri čitanju

1. Učenici mogu razmišljati o svojim čitateljskim navikama i interesima za čitanje.

3 | govor

A | osnovne vještine

1. Učenici mogu na odgovarajući način iskoristiti svoj govor, artikulaciju i glasovne veštine. Mogu aktivirati svoj produktivni vokabular i obrasce rečenica da tečno govore.

B | Monološki govor

1. Učenici se mogu izraziti na odgovarajući i razumljiv način u monološkim situacijama.

C | Dijaloški govor

1. Učenici mogu aktivno učestvovati u dijalogu

D | Razmišljanje o govoru, prezentaciji i ponašanju u razgovoru

1. Učenici mogu odražavati svoj govor, prezentaciju i ponašanje u razgovoru.

4 | pisanje

A | osnovne vještine

1. Učenici mogu lično pisati čitko i tečno i upoznati se sa tastaturom. Oni razvijaju dovoljno vještina za pisanje da imaju kapaciteta za veće procese pisanja. Mogu aktivirati svoj produktivni vokabular i obrasce rečenica da bi tečno formulirali i pisali rečenice.

B | pisanje kao proizvod

1. Učenici su upoznati sa različitim tekstualnim obrascima i mogu ih koristiti za vlastitu izradu teksta u smislu svojih ciljeva pisanja u smislu strukture, sadržaja, jezika i oblika.

C | Proces pisanja: pronalaženje i planiranje ideja

1. Učenici mogu sastaviti repertoar odgovarajućih pristupa pronalaženju ideja i planiranja te ih namjerno koristiti u procesu pisanja.

D | Proces pisanja: formulacija

1. Učenici mogu prenijeti svoje ideje i misli u smislen i razumljiv slijed.

E | Proces pisanja: revizija sadržaja

1. Učenici mogu revidirati svoj tekst u smislu ciljeva pisanja i specifikacijama teksta.

F | Proces pisanja: redizajniranje jezika

1. Učenici mogu revidirati svoj tekst u smislu pravopisa i gramatike.

G | Razmišljanje o procesu pisanja i vlastitim proizvodima za pisanje

1. Učenici mogu razmisliti o svom procesu pisanja i proizvodima pisanja i procijeniti njihov kvalitet.

5 | Jezik u fokusu

A | Postupci i uzorci

1. Učenici mogu istraživati jezik i upoređivati jezike.

B | Ispitivanje upotrebe jezika

1. Učenici mogu proučavati upotrebu i učinak jezika.

C | Ispitivanje jezičke formalnosti

1. Učenici mogu proučavati jezičke strukture u riječima i rečenicama.

D | gramatika smisla

1. Učenici mogu primijeniti gramatičku terminologiju za analizu jezičkih struktura.

E | spelling pravila

1. Učenici mogu primijeniti svoje pravopisno znanje u vježbama konstruiranim na pravilu.

6 | Literatura u fokusu

A | Ispitivanje književnih tekstova

1. Učenici se mogu razigrano i kreativno baviti književnim tekstovima.
2. Učenici mogu voditi književni razgovor o književnim tekstovima i načinu na koji čitaju tekstove. Oni odražavaju kako razumiju tekstove i kako tekstovi na njih utječu.

B | Književni tekstovi: priroda i učinak

1. Učenici doživljavaju, prepoznaju i odražavaju da su književni tekstovi namjerno osmišljeni u smislu sadržaja, oblika i jezika kako bi postigli estetski učinak. Znaju osnovne osobine književnih žanrova.

Odjel za jezike sastoji se od njemačkog, 1. i 2. i 3. stranog jezika. U uvodnim poglavljima prvo su opisane sličnosti svih jezika, a zatim su navedene posebne karakteristike. Struktura kompetencija mapirana je odvojeno za svaki jezik. Zajednička struktura njemačkog i stranih jezika omogućava ciljano korištenje sinergije među jezicima.

U kantonu Thurgau uči se njemački kao i strani jezici *engleski i francuski*.

Na početku prvog ciklusa nastavnici govore njemački u učionici kao i dijalekt. Pri tome postavljaju osnovu za korištenje standardnog jezika kao jezika podučavanja. Sigurno savladavanje standardnog jezika ključni je cilj čitavog školskog vremena.

Engleski se uči kao prvi strani jezik od 3. razreda, a francuski kao drugi strani jezik od 5. razreda osnovne škole. Na kraju obaveznog školovanja učenici iz Thurgaua trebali su steći osnovne kompetencije na oba jezika u skladu sa nacionalnim obrazovnim ciljevima.

Jezički koncept koordinira i usklađuje jezičku nastavu u osnovnoj školi kantona Thurgau. Kroz kontinuiranu strukturu učenici su u stanju da sistematski usvoje jezik.

Jezički koncept ocrtava suštinske karakteristike moderne nastave jezika kao što su upotreba višejezičnosti i sinergije, sadržajni i akcijski orijentisani pristupi, diferencijacija, individualizacija, potporne mjere, izvanškolska iskustva učenja, alati za promociju razmjene i pozicioniranje. Također, naglašava učenje jezika useljeničkih učenika, nastavni plan i program, nastavna pomagala, kao i zahtjeve nastavnika.

JEZICI U DRUŠTVU

Ljudi putem jezika ispunjavaju svoje potrebe za znanjem, razmjenom i komunikacijom. Jezikom učenici otvaraju svijet. Kao i u vizualnoj umjetnosti i muzici, oni pronalaze jedinstven izraz u jeziku i time razvijaju svoj identitet. Sa jezikom oni oblikuju i društvene odnose. Jezik služi i kao sredstvo političkog obrazovanja. Putem jezika učenici mogu kritizirati, argumentirati i razmišljati, odgovorno se integrirati u društvo i aktivno ga oblikovati. Sposobnost za svjesnu i odgovornu jezičku komunikaciju jedan je od glavnih ciljeva školskog obrazovanja.

Jezička i kulturna raznolikost

Jezik igra ključnu ulogu u izražavanju međusobnog razumijevanja, poštovanja i tolerancije. Međusobna jezička komunikacija tako služi kao osnova za miran suživot. Lingvističko obrazovanje stoga zahtijeva jezičke i interkulturalne kompetencije. Oni služe razumijevanju između dijelova zemlje i izvan jezičkih granica. Ispitivanjem njih pruža se pristup (jezičkoj) kulturi i historiji regiona u koji je jezik ugrađen.

U Švicarskoj višejezičnost ima značaj koji određuje identitet. suočavanje s višejezičnošću i kulturnom raznolikošću na malom prostoru istovremeno je obogaćivanje i izazov, kako za učenje jezika, tako i za zajednički život.

Nacionalni jezici i engleski

Virtualno i stvarno umrežavanje našeg svijeta znači da sve više privatno i profesionalno komuniciramo sa ljudima drugih jezika. Jezičke vještine povećavaju lične i profesionalne šanse na tržištu rada. Njemački je od centralnog značaja kao usmeni i pisani jezik komunikacije u Švicarskoj i izvan jezičkih regija. Učenje drugog jezika je ekonomski i društveno opravdano. U dijelovima zemlje gdje se govore francuski, italijanski i romanski jezik znanje njemačkog jezika je neophodno. U njemačkim i višejezičnim kantonima upotreba francuskog ostaje stabilna. Dva nacionalna jezika italijanski i rimski su kamen temeljac četverojezične Švicarske.

Jeziци u školskom kontekstu, pravne osnove i preporuke

Nastavni plan i program Volksschule Thurgau zasnovan je na jezičkoj strategiji EDK-a od 25. marta 2004. godine. Kao ciljevi se spominju sljedeće tačke:

- dosljedna promocija kompetencija na školskom jeziku od vrtića;
- sticanje kompetencija na najmanje jednom drugom nacionalnom jeziku;
- sticanje kompetencija na engleskom jeziku;
- ponuda za sticanje kompetencija na drugom nacionalnom jeziku;
- promocija kompetencija na prvom jeziku i na drugom jeziku porijekla.

Zakon o švicarskom jeziku (2007) postavlja ciljeve za promicanje višejezičnosti pojedinaca i institucija, čije su mjere objašnjene i utvrđene u jezičkim propisima (2010).

Svako dijete ima svoju jezičku biografiju i svoje potrebe, koje bi trebalo uzeti u obzir u školskom obrazovanju. Svaki jezik koji dijete donosi i uči ima vrijednost. Uvažavanje prvog jezika jača (jezički) identitet, svijest o drugim jezicima i učenje jezika.

U radu s jezikom i tekstovima škola omogućava estetska iskustva od početka, koja služe kao osnova za jezičku refleksiju. Može se probuditi zanimanje za različite jezičke oblike (npr. ritam, rima, ponavljanje, stih) i radost u radu sa jezikom (npr. izbor riječi, uljepšavanja, melodija, onomatopeja). I estetska iskustva i refleksija na njih važni su preduvjeti za razvoj jezičkih vještina i vlastitog stvaranja jezika.

Nastava maternjeg jezika i kulture

U maternjem jeziku i kulturi (HSK) učenici proširuju svoje vještine na prvom jeziku i kulturi porijekla. Identifikacija i jezička svijest mogu se prepoznati kao dalji pozitivni efekti. Uvažavanje i promocija jezika i kulture porijekla podržavaju razvoj dvojezične ili višejezične djece i adolescenata. Promiče se proces integracije u Švicarsku i interkulturalna kompetencija.

Ponudu uputa HSK-a u kantonu Thurgau podržavaju kantonalne i lokalne vlasti u skladu s *preporukama za obuku djece na stranom jeziku* (EDK, 1991.) s mjerama podrške. To uključuje, naprimjer, koordinaciju postupka registracije, pružanje učionica, unošenje potvrda ili promociju saradnje. Jednako tako, važne su informacije dvojezičnih ili višejezičnih roditelja i učenika o ponudi HSK-a.

Ovladavanje dijalektom i standardnim jezikom važno je za društvenu integraciju i specifično zanimanje u Švicarskoj gdje se govori njemački. Engleski i francuski se također govore u različitim varijantama. Nastava stranih jezika zasniva se na standardnom jeziku, ali omogućava i susrete sa različitim vrstama.

Razmišljanje o procesu učenja i suočavanje s greškama

U sveobuhvatnu, orijentiranu podršku, uključeni su pisani proizvodi, usmeni prilozi, razumijevanje slušanja i čitanje. Osnova su transparentni, kompetentni ciljevi učenja i povezani kriteriji. Ovakva procjena sve više omogućava učenicima da razmišljaju o vlastitom učenju i procjenjuju vlastiti učinak (npr. portfolij, časopis za učenje, evropski jezički portfolij).

Usmjerene međusobne konsultacije i povratne informacije koriste se kao raspoloživi resursi u nastavi (npr. partnerstvo za učenje, vršnjačka procjena). Svijest o kvalitetu jača razmjenom.

Naprimjer, učenici dobiju i tabelu za upisivanje vremenskog perioda čitanja određenog djela, gdje napišu naziv djela koje su čitali, vrijeme koliko dugo, i od koje do koje stranice.

Također, dobiju i pripremni test tako da već znaju neka od pitanja koja će biti na testu i sami provjere tačnost rezultata koje su upisivali, neka od pitanja se ponove, ali je neminovno da učenici nauče nešto novo ukoliko do tada već nisu, neki od tih testova zahtijevaju minimum pisanja, ali maksimum koncentracije, ako je riječ o jeziku, nekada je to samo metoda zaokruživanja tačnih odgovora, ali postoje i oni testovi u kojima se upisuju odgovori, kao i diktati.

Vrlo su značajne tabele koje učenici redovno dobijaju da ponesu kući, a u koje upisuju šta su vježbali taj dan, sve su tabelke različite i posebno su namijenjene određenim oblastima u jeziku, tipa tabela za vokabular, unosi se koliko je učenik vremenski vježbao vokabular, kada i na koji način.

Također, učenici posjećuju biblioteku jednom sedmično i biraju dvije knjige koje žele čitati, od kojih jednu nose kući, a jedna im stoji ispod klupe u učionici, u slučaju da nekad završe nešto prije ostalih kolega, da ne bi ometali čas čitaju tu knjigudok čekaju. Ukoliko ne žele tu, u učionici postoji ormar sa knjigama iz raznih oblasti, baš poput male biblioteke za učenike koji žele više, ili čekaju druge da završe određeni zadatak. Niko im ne govori da trebaju uzeti knjigu, to urade sami i u tišini.

U prvom ciklusu fokusirano slušanje je središnja kompetencija.

Pomoću jezičkih igara, stihova i pjesama djeca razigrano razvijaju jezičke vještine. Oni stječu nove koncepte i njihovo značenje te prakticiraju upotrebu jezika primjerenog situaciji. U igrama uloga oni mijenjaju perspektivu.

Tako naprimjer, učenici prvog razreda abecedu vježbaju, uče i usavršavaju putem igre karticama na kojima je naslikana facijalna ekspresija, tačnije oblik usana po kojem se jasno da zaključiti kako treba izgovoriti određeni glas. Učenici su i kroz igru memorije ponavljali abecedu.

Djeca uče da se učvršćuju u razredu ili da ga uzimaju natrag i poštuju pravila govora. Uče čitati i pisati. Čitanje i pisanje nauče kako bi uspjeli čim postoji interes. Za sticanje pisanja grade svoje grafomotorne osnovne funkcije i usavršavaju ih sukcesivno. Ovdje se uzimaju držanje, sitne motoričke sposobnosti, držanje olovke, rukovanje olovkom. Sa automatizacijom osnovnih pokreta razvijaju se protočni oblici za crtanje i pisanje.

U prvom je ciklusu važno steći mnoštvo iskustava sa svojim i drugim jezicima kako bi učenici poboljšali svoj osjećaj jezika. Sve češće djeca razmišljaju o tim iskustvima i postaju sve svjesnija svojih strategija.

Učenici susreću djecu s drugim jezicima i kulturama i na taj su način osjetljivi na jezičku i kulturnu raznolikost.

IZVORI, SREDSTVA, TEHNOLOGIJA I MEDIJI NASTAVE MATERNJEG JEZIKA

Jedini izvori nastave bilo kojeg jezika su tekstovi stvoreni na tom jeziku, njih možemo prema tekstovnim nositeljima podijeliti u tri skupine:

1. živa riječ učitelja, učenika i svih neposrednih činitelja u nastavi
2. usmena riječ prenesena bilo kojim sredstvom (zvučnikom, telefonom, gramofonom, magnetofonom, kasetofonom, filmom, radije, televizijom, videom)
3. pisana riječ predstavljena različitim načinima (knjigom, novinama, nastavnim listom, plakatom, ekranom i dr.).

Nekad se nastavna sredstva i nastavni izvori poistovjećuju, uz to i nastavna pomagala. Međutim, jasno je da ih treba razlikovati, pa je tako nastavni izvor svako ostvarenje (bosanskog, hrvatskog, srpskog) jezika u svim njegovim usmenim i pismenim oblicima, što znači tekst uzet u najširem lingvističkom značenju te riječi. Nastavnim sredstvom se tekst učeniku predočava, predstavlja. Dok je nastavno pomagalo aparat, stroj koji je potreban za pokazivanje teksta nekim posebnim tehnikama npr. projekcijama.

Tako možemo navesti nekoliko primjera:

izvor: Deklinacija imenica (nastavnikov vlastiti lingvodidaktički primjer)

sredstvo: folija za grafoskop

pomagalo: grafoskop

Na isti način se ova nastavna jedinica radi u obje navedene države, Bosni i Hercegovini i u Švicarskoj, također, u obje države se radi u istom razredu, tj. šestom razredu osnovne škole, može se raditi i na druge načine ovisno o nastavniku, dakle (u Švicarskoj) može uključivati radio, računar, projektor, grafoskop, za neke predmete čak i mobilni telefon koji obezbijedi škola ukoliko ga sam učenik ne posjeduje (privremeno), dok je u Bosni isto osim telefona, koji učenici ne koriste na nastavi maternjeg jezika u školi.

Udžbenička literatura u Švicarskoj obuhvata temeljni udžbenik u kojem se nalaze lingvistički tekstovi didaktički usmjereni na učenje izabranih jezičkih sadržaja na određenom obrazovnom nivou, osnovno gradivo propisano nastavnim planom i programom za više razreda, kod njih su to četvrti, peti i šesti razred osnovne škole koji u sebi sadrži i tekstove, odnosno književnost, dok se u BiH koristi također temeljni udžbenik, ali za jednu školsku godinu, odnosno predviđen je za jedan razred, u ovom slučaju ja sam kao primjer navela šesti razred osnovne škole (u oba slučaja

u udžbenicima su zastupljeni i književni tekstovi). Pored temeljnog udžbenika, učenici koriste i radnu svesku u kojoj su navedeni zadaci, primjeri rečenica koje treba dopuniti i sl. Na isti način se koristi i radna sveska u BiH („Naš jezik“).

Po udžbeniku šestog razreda osnovne škole iz obje države (s tim što se u Švicarskoj jedan udžbenik koristi od četvrtog do šestog razreda), možemo zaključiti da su nastavne jedinice vrlo slične, tj. da se u okviru nastave šestog razreda maternjeg jezika (njemačkog u jednoj, bosanskog, hrvatskog ili srpskog u drugoj državi) obrađuju iste nastavne jedinice sa manjim razlikama u naslovima. Npr. u Švicarskoj, u okviru nastave njemačkog (maternjeg) jezika se obrađuju imenice, zamjenice, pridjevi, glagoli (građenje preterita, perfekta, futura), proste i proširene rečenice, obrađuju se i pravila zareza u rečenici, kao i interpunkcija u direktnom govoru, i sl. i to pod različitim naslovima, sa vježbama u kojima učenici imaju zadatak pronaći i formirati rečenice sa određenim glagolskim oblicima u futuru i sl.

S obzirom na to da se njemački i bosanski jezik razlikuju u gramatičkom smislu, sasvim je logično da se u Švicarskoj više radi npr. akuzativ ili imenice koje se pišu velikim slovom kao „Haus“ – kuća,...dakle, gramatička pravila su drugačija pa je samim tim i više pažnje posvećeno nekim nastavnim jedinicama koje se u bosanskom jeziku vremenski manje obrađuju. Nastava je koncipirana tako da se lekcije dijele na 5 cjelina, koje uključuju čitanje, pisanje, slušanje i govor, gramatiku i pravopis. Maternji jezik se izučava pomoću udžbenika i radne sveske u kojoj su napisani zadaci i u nju učenici upisuju odgovore i rješenja, a oboje je izdato od strane „Klett und Balmer Verlag Zug“. Postoji još jedan set knjiga od druge izdavačke kuće, međutim u ovom kantonu su se nastavnici uglavnom opredijelili za ovaj gore navedeni.

Po završenoj osnovnoj školi učenik bi trebao znati da koristi i sa sobom ponese to znanje korištenja tri jezička priručnika: rječnik, gramatiku, pravopis.

Na osnovi stečenih iskustava iz obje države, može se zaključiti da je računar/laptop izvrsno sredstvo za djelotvorno ostvarivanje načela individualizacije, pri čemu se smatra da je to sredstvo budućnosti koje i danas na mnoge načine pomaže pri uspješnom ostvarivanju nastave.

Možemo razlikovati tri vrste tekstova u službi nastavnog izvora:

1. tekstovi dati neposrednom živom riječju – učitelj je prvi izvor u nastavi maternjeg jezika, on je najpozvaniji i najpouzdaniji nosilac i tumač jezičkih tekstova sa svojom jezičkom naobrazbom. Njegova riječ ulazi duboko u svijest učenika i u učenikov govor.
2. tekstovi dati prijenosom žive riječi – u periodu u kojem živimo, gdje djeluju video, radio, televizija, film, nastavnici iskorištavaju živu riječ koju posjeduju ova sredstva, pa tako možemo razlikovati: prijenos zvučnikom, radioprijenos, audiosnimak, zvučni film, televizijski prijenos, videosnimak, USB stick za kompjuter na kojem se nalaze potrebni materijeli za nastavu i sl.
3. tekstovi dati pismom –to je pisana riječ u nastavi, koja može biti: rukopisna (učiteljevo i učenikovo pisanje, različita pisma), kucana ili pisana na kompjuteru (nastavni listići, službeni dopisi, letak, plakat, novine, časopis, knjige i dr.), elektronska (na videu, filmu, računaru i dr.)

U auditivne (čujne) izvore spada živa riječ nastavnika, učenika i drugih sudionika u nastavi. I dalje je u obje države u školskom sistemu nezaobilazni izvor novih spoznaja sam nastavnik, odnosno učiteljeva živa riječ, učitelj je pokazivač puta do znanja. Važni su i radioprijenos i druge audiosnimke, u šta spada prijenos žive riječi putem radija, sve vrste radioemisija i sl, što je jako dobar način da učenici nauče kako pravilno govoriti, izražavati se, dikciju i ostale bitne faktore u jeziku. I u Bosni i Hercegovini i u Švicarskoj se koristi radio u nastavi.

Kad je riječ o vizualnim izvorima, možemo govoriti o pisanim tekstovima (tekstovi predstavljeni različitim grafičkim načinima), tekstovima prikazanim ekranom (dijafilmovi, nijemi filmovi, videotekstovi, računalni tekstovi), crteži, slike, fotografije, skulpture, modeli, živa i neživa priroda (s tekstom ili bez teksta).

Iako se zbog različitih nastavnih strojeva, računara i drugih tehničkih mogućnosti za čitanje i pisanje školska ploča sve više povlači u pozadinu, ipak se ne izbacuje iz upotrebe i u obje države i dalje se forsira pisanje kredom na tabli, s tim što se u Švicarskoj više nego i BiH koristi tabla na kojoj se piše markerima, dok se na tablu na kojoj učenici pišu kredama često stavljaju magneti koji „drže“ određene materijale pomoću kojih učenici lakše shvataju nastavnu jedinicu. Tabla je i dalje u nastavi kao nastavno pomagalo jer ima mnogo prednosti koje uključuju brzo ispravljanje, brisanje grešaka kao što su pravopisne, gramatičke. Kada je riječ o sveskama u koje učenici pišu nove lekcije, zadaće, školsku lektiru i sl, zastupljene su u nastavi maternjeg jezika i jedne i druge navedene države. S tim što se u Bosni i Hercegovini više koristi sveska u odnosu na Švicarsku gdje pored radnih sveski (koje imaju i u BiH pod nazivom „Naš jezik“), učenici dobijaju više nastavnih listića u bojama, koji su plastificirani pa predstavljaju dobre materijale za samostalan rad i vježbanje kući.

Čitanka u osnovnoj školi u BiH sadrži različite književne tekstove koji su prilagođeni određenom uzrastu (u ovom slučaju šestom razredu osnovne škole, autori su navedeni u literaturi). Dok „Naš jezik“ koji predstavlja neku vrstu radne sveske i udžbenika/priručnika sadrži razne lekcije iz gramatike koje su predviđene nastavnim planom i programom, uz lekcije koje su i slikovito predstavljene su napisane i vježbe, zadaci. A u okviru nastave maternjeg jezika u BiH, i to u šestom razredu, učenici izučavaju više o glasovima, slogovima, naglašenim i nenaglašenim riječima, priložima, prijedlozima, veznicima, riječcama, uzvicima, pomoćnim glagolima biti i htjeti, deklinaciju imenica, padeže, pridjeve, zamjenice, brojeve, rečenicu, subjekat, predikat, priloške odredbe i sl. Uz to se mnogo pažnje posvećuje i pravopisu koji uključuje pravilno pisanje velikog i malog slova, afrikate i dr.

Obrađuje se i oblast medijske kulture koja podrazumijeva usvajanje znanja o časopisima, novinama, stripovima, internetu, filmu, pozorištu, radiju, televiziji, medijima, uz što nastavnici često organiziraju posjetu kinu ili pozorištu.

Učenici u Švicarskoj (ne samo ove već i drugih osnovnih škola) usvajaju znanja raznim metodama koje više podržavaju praksu nego teoriju. Riječ je o audio-vizualnom

usvajanju znanja, govornih sposobnosti, slušanju izvornog jezika, usavršavanju dijalekta, standardnog jezika kao i o uočavanju razlika koje su značajne u govoru.

Mediji u nastavi

Konstruktivno i kritičko ispitivanje medija nudi mnogostruke potencijale za podučavanje i učenje procesa korištenja jezika, jezičke obuke i jezičke refleksije.

U učionici se koriste različiti mediji tako da učenici znaju i uvažavaju njihovu različitost. Oni odražavaju osobine jezika i njegove razne funkcije. Učenici koriste medije kao izvore informacija i obrađuju ih. U jezičkom treningu učenici koriste različite medije i alate za izgradnju i produbljivanje svojih jezičkih vještina.

U interakciji unutar i izvan škole, učenici uče koristiti e-poštu, pisma i društvene mreže.

Mediji se koriste i u učionici, npr. dozvoljeno je koristiti mobitel onda kada to učitelj odobri u svrhu boljeg razumijevanja nastave, ako je potrebno pogledati nešto na internetu ili u svrhu istraživanja na tom času ili sl. U drugim slučajevima nije dozvoljeno imati uključen mobitel, ali on svakako ostaje u kutiji na zidu o ulasku u učionicu.

Učenici također dobiju i tabelu za medije, koliko ih konzumiraju kod kuće, i to popunjavaju, napisano im je već koji sve mediji postoje i u skladu s tim učenici u tom redu popunjavaju vremenski period kada su koristili određeni medij.

Kada je riječ o lektirama, učenici imaju mogućnost biranja knjiga koje žele čitati, također se mogu i dogovoriti ukoliko ih više iz razreda izrazi želju da se čita neka knjiga, može se uvrstiti u plan u program u toj godini, neke od lektira su propisane nastavnim planom i programom, nastavnik ima pravo da pročita samo dio te knjige na nastavi i da učenici obrađuju samo taj dio, također imaju mogućnost da to iskoriste i kao „slušanje“ kako pravilno čitati, tada mogu čak i snimiti učiteljicu svojim telefonom, pa kući vježbati pravilno čitanje, također učiteljica im može

napraviti neku vrstu testa sa pitanjima o toj lektiri i ocijeniti te testove, mada za to nema potrebe, jer postoji aplikacija. Aplikacija koja ima sve knjige koje su uvrštene u nastavni plan i program osnovnih, srednjih škola pa i univerziteta, je dostupna učenicima svih škola, i svima ostalima. To je zapravo aplikacija napravljena u Njemačkoj, i predstavljena je učenicima putem kviza, dakle imaju pitanja o određenoj knjizi na koja samo trebaju kliknuti neki od ponuđenih odgovora, ukoliko je tačan, ali i ako nije, taj rezultat se automatski šalje učiteljici, jer svi imaju svoje profile, kao i učiteljica ispred svog odjeljenja, tako da na osnovi datih odgovora ona može ocijeniti učenike.

Učenici usvajaju osnovna znanja i vještine koje im omogućavaju da kompetentno, pravilno i odgovorno koriste medije i informatiku.

Naprimjer, učenici ponekad kući rade zadaću na kompjuterima, a tačni rezultati se vrednuju kao bodovi na osnovi kojih im učitelj može dati ocjenu, jer mu se na njegovom profilu te aplikacije kao učitelju pojave rezultati svih učenika.

Keyboarding

Paralelno s rukopisom, tastatura se koristi kao zbirka slova i kao prijelaz s vjernog na ortografski stupanj u 1. ciklusu. Učenici uče efikasno koristiti tastaturu. Od početka nauče obratiti pažnju na ergonomski položaj prstiju i ruku. I to s pogledom unaprijed. Od drugog ciklusa slijepo tipkanje postaje sve automatiziranije. Vježbanje čestih nizova slova i riječi vodi do brzog pisanja na tastaturi. U trećem ciklusu tipkanje na tastaturi treba biti automatizirano. Međutim, steći slijepo, savršeno savladavanje tastature nije cilj osnovne škole.

Razmišljanje o poznavanju jezika i izgradnji jezika

Učenici usvajaju znanje o jeziku. Oni prikupljaju, razvrstavaju i kategoriziraju jezičke pojave i pretpostavljaju temeljna pravila. Osim toga, izučavaju gramatiku i pravila za pravopis.

Međutim, prerano traženje gramatičkih pojmova i pravopisnih pravila utječu na učenje jezika. Lingvističke norme, međutim, obrađuju se od početka, jer tome mogu težiti samo oni koji normu poznaju kao ciljnu veličinu.

Ali učenici od 4. razreda imaju rječnik ispod klupe, kao i gramatiku, koje moraju koristiti na zahtjev učitelja ukoliko to ne rade sami, jer greške nisu dopuštene ukoliko ih se može ispraviti i ukoliko imaju dostupan rječnik i gramatiku što je omogućeno svakom učeniku ponaosob bez izuzetka. Učitelj provjerava da li je rečenica gramatički i pravopisno ispravna, ukoliko nije, učitelj je dužan skrenuti učeniku pažnju na to, a njegov je zadatak da ispravi grešku i ostavi otvorenu gramatiku i rječnik nastavniku, tek onda kada se nastavnik u to uvjeri, greška je ispravljena. Rječnici i gramatike su prilagođeni uzrastima, pa tako do 7. razreda učenici koriste manje obimnu gramatiku koja sadrži mnoštvo pojmova koji su prilagođeni tom uzrastu i za koje se pretpostavlja da će biti korišteni do tog perioda, a od 7. i dalje koriste najveći rječnik i gramatiku.

Razmišljanje o literaturi

Fokus je stavljen na učenike koji trebaju iskusiti jezik kao svjesno dizajniran proizvod koji može inspirirati svakog čovjeka. Dobija se prostor za uranjanje u mnoštvo književnih tekstova iz vlastite ili druge kulture (npr. dječija i omladinska literatura, stripovi, audioknjige, DVD-i, kazališta) i s njima se različito suočavaju:

1. Ispitivanje književnih tekstova: Književno razumijevanje podržava kreativno „rukovanje“ tekstom ili dalju komunikaciju (npr. opažanje vlastitog raspoloženja, razvijanje unutarnjih slika, književni razgovor). Učenici razvijaju vlastiti ukus u čitanju.

2. Ispitivanje različitih autora i različitih kultura: Književne tekstove napisali su autori u svoje vrijeme i u njihovom specifičnom okruženju. Znanje autora i njihove kulture nudi mnogo pristupa razumijevanju i omogućava široko razumijevanje književnog teksta.
3. Književni tekstovi: priroda i efekti: Posebno su dizajnirani. Ovaj dizajn je također važan za razumijevanje tekstova.

-Učenici također imaju i noć koju provedu u školi čitajući knjige sa nastavnicima, ponesu i vreće za spavanje, svu opremu i družu se.

Rukopis

Učenici uče da pišu čitko i tečno ličnim rukopisom. Preporučuje se podučiti ih djelimično povezan font u početku. Na osnovi toga učenici razvijaju lični rukopis.

Izvor je *njemačko-švicarski osnovni* oblik. U prvoj školskoj godini se prepoznaju i imenuju slova. Nakon automatizacije slova se uklapaju u proporcije, veličine i udaljenosti. Od kraja prvog ciklusa česti su nizovi slova povezani u cjelinu. Cilj je brz slijed kretanja bez trzaja, ali ne nužno i vidljiva veza linija. Prijelaz s prvog slova na djelimično povezan font može se obaviti izravno.

Komunikativne vještine

U nastavi jezika učenici usvajaju i razvijaju komunikativne vještine u područjima slušanja, čitanja, monološkog i dijaloškog govora, pisanja i učenja jezika, pri čemu prenose sadržaje s jednog jezika na drugi.

Autentični susreti i direktan kontakt

Susreti i kontakti s ljudima koji govore ciljni jezik kao prvi jezik pružaju mogućnost upotrebe jezika u autentičnim situacijama. Različite aktivnosti razmjene jezika kao što su izleti na ciljno jezičko područje, virtualna komunikacija, razmjena pojedinačno ili tokom učenja u razredu, na nastavi omogućuju stvarnu upotrebu naučenog jezika. Pored toga, direktan kontakt s govornicima iz druge jezičke regije potječe međukulturalno razumijevanje i može trajno jačati motivaciju za učenje.

Nastavni programi njemačkog i stranog jezika predstavljeni su odvojeno, ali imaju zajednička područja kompetencije. *Slušanje, čitanje, govor i pisanje* povezani su s „rukovanjem“ govorom.

ZAKLJUČAK

Možemo zaključiti da se u nastavi maternjeg jezika ove države koriste različite metode kao što su: metoda usmenog izlaganja, razgovora, čitanja, pisanja, crtanja, pokazivanja, kao i metoda fizičkog rada koja je najviše zastupljena, gdje učenici praktično uče koristeći raznovrsne materijale koje im škola obezbjeđuje. Pored ovih mogu se dodati i metode slušanja, promatranja, maštanja, razmišljanja. Nastava je najorganiziraniji sistem obrazovanja (prema: Poljak, V. „Didaktika“, Zagreb, 1991), tj, nastava je proces, a to znači određeno kretanje, pa se zato i naziva nastavnim procesom. Ali nastava je definirana i kao sistemski organiziran aspekt odgojno-obrazovnog sistema (prema: Bognar, L. i Matijević, M., „Didaktika“ 2005.). Činjenica je da je Švicarska zemlja koja se redovno nalazi na samom vrhu u odnosu na konkurente, barem kada je riječ o obrazovanju, a razlog je mnogo uloženog novca, truda i rada, obrazovanje je prioritet u životu svakog čovjeka. I jedna i druga država imaju pozitivne i negativne strane u obrazovnom sistemu, dok se u Švicarskoj više teži praktičnom, samostalnom radu učenika na nastavi, i korištenju savremenih nastavnih pomagala u okviru nastave što je nesumnjivo dobra strana obrazovnog sistema, učenici ipak imaju zadaće koje kući često rade uz pomoć roditelja jer su kriteriji za prolazak u narednu godinu strogo određeni, tako učenik nastavu u školi donekle i može shvatiti kao igru, dok kući treba nadoknaditi sve što je tokom tog dana propušteno ili eventualno slabije shvaćeno. U Bosni i Hercegovini, u osnovnoškolskom obrazovnom sistemu, ne postoji test na kraju svake godine koji učenicima daje priliku da idu u naredni razred ili ih „vraća“ na tu istu godinu s obzirom na rezultate, naravno postoje testovi koji zahtijevaju određeno znanje maternjeg jezika, ali nisu pokazatelji općeg znanja koji utječu na ostanak ili dalji razvoj učenika u osnovnoj školi. Samim tim, a i s obzirom na rad i trud nastavnika na samoj nastavi, roditelji nisu u tolikoj mjeri opterećeni svakodnevnim višesatnim radom sa svojom djecom kući. Dakle, važno je imati ideje, ali je jednako važno i imati mogućnost da ih ostvarimo i pretvorimo u djelo na nastavi. I u Bosni i Hercegovini se koriste iste metode u nastavi maternjeg jezika, s tim što škole ne obezbjeđuju tako raznovrstan materijal. Međutim, to je tema koja bi nas uvela u politiku i ekonomiju ove dvije države, o čemu možemo pisati drugom prilikom.

LITERATURA

1. Bognar, L. i Matijević, M. (2005) „Didaktika“ Zagreb.
2. Edger, E. (1994) „Education in Switzerland“, Bern: Swiss Conference of Cantonal Directors of Education.
3. Federal Statistical Office (1998) „Statistichhes Jahrbuch der Schwetz 1998, Bern: Federal Statistical Office.
4. Kummerley & Frey Geographical Publishers (1996) „Switzerland: people, state. economy, culture!, Bern: Kummerley & Frey.
5. OECD (1995) „OECD Economic surveys: Swizerland 1994-1995“, Paris: Organisation for Economics Co-operation and Development.
6. Poljak, V. (1991) „Didaktika“, Zagreb.
7. Pašić – Kreso, A. u časopisu „Naša škola“, „Obrazovni sistem Njemačke“, godina XLVII, broj 16, Sarajevo, 2001.god.
8. Težak, S. (1996) „Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika I“, Zagreb.
9. Čamo, S., Timarac, S., Konak, E., „Čitanka za 6. razred devetogodišnje osnovne škole“, Svjetlost, Sarajevo.
10. Džibrić, A., Džibrić, I., „Naš jezik za 6. razred devetogodišnje osnovne škole“, Bosanska riječ, Tuzla.

